

Wstęp

Szanowni Państwo, Czytelnicy i Autorzy publikujący w czasopiśmie „Pedagogika. Studia i Rozprawy”.

Wraz z uzyskaniem w 2023 r. przez naszą uczelnię – Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie – statusu uniwersytetu klasycznego, jako redaktor naczelny czasopisma oraz jego sekretarz postanowiliśmy dokonać pewnych zmian w strukturze naszego pisma, ale też w zakresie publikowanych treści, motywowani chęcią jego ciągłego doskonalenia, odpowiadania na ujawniające się naukowe trendy pedagogiczne, jak również, w jakimś stopniu, ich kształtowania, a także troską o dalsze funkcjonowanie naszego czasopisma, podnoszenie jego poziomu naukowego oraz punktacji. Niniejszy 32. tom przynosi zmienioną okładkę i modyfikację struktury treści, co wyraża dążenie Redakcji do otwarcia nowej karty w historii liczącego już ponad 40 lat pisma.

Początki naszego periodyku przypadają na rok 1978, kiedy to ukazał się pierwszy numer pisma „Prace Naukowe. Seria Humanistyczna: Filozofia, Psychologia, Socjologia, Pedagogika”. W takiej formule opublikowano pięć numerów w latach 1978–1982. Po przerwie, w 1989 r., w okresie transformacji ustrojowej Polski i zmian dotyczących również obszaru nauk humanistycznych i społecznych, ukazał się pierwszy numer nowego czasopisma wówczas Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie, zatytułowany „Prace Naukowe. Pedagogika”. Redaktorem naczelnym tego i kolejnego numeru był prof. Zygmunt M. Zimny, a redaktorem naukowym prof. Franciszek A. Marek. Następne numery – już w miarę regularnie ukazującego się czasopisma – miały kolejnych redaktorów naukowych: Stanisława Podobińskiego, Bogdana Snocha, Romualda Derbisa oraz Kazimierza Rędzińskiego, który pełnił tę funkcję najdłużej. W tym okresie w czasopiśmie często publikowano, oprócz artykułów z zakresu historii wychowania i oświaty oraz myśli pedagogicznej, prace oparte na badaniach teoretycznych i empirycznych, dotyczące podstaw pedagogiki, pedagogiki międzykulturowej, aksjologii pedagogicznej, pedeutologii, pojawiały się też często artykuły na styku pedagogiki i innych dyscyplin naukowych, zwłaszcza nauk humanistycznych i społecznych. Publikowano ponadto teksty bliżej prezentujące wybitniejszych naukowców-pedagogów i działaczy pedagogicznych oraz ich osiągnięcia, a także konkretne inicjatywy, organizacje i towarzystwa o charakterze pedagogicznym. W ostatnich numerach pojawiły się opracowania z pedagogiki specjalnej oraz edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej oraz wychowania rodzinnego.

Na jego łamach w różnych latach prezentowali swe prace autorzy z najważniejszych ośrodków akademickich w Polsce, a także badacze zagraniczni, przede wszystkim z Ukrainy i Słowacji, nadto zaś z Rosji, Białorusi, Republiki Czeskiej, Niemiec, Hiszpanii, USA, Tanzanii i Indonezji. O międzynarodowym charakterze pisma świadczy m.in. skład Rady Naukowej oraz listy Recenzentów, obecność w każdym tomie tekstów w języku angielskim oraz indeksowanie w międzynarodowych bazach: ERIH+ (European Reference Index for the Humanities and the Social Sciences), DOAJ (Directory of Open Access Journals), CEEOL (Central and Eastern European Online Library GmbH) czy Index Copernicus.

W latach 2016–2018 czasopismo funkcjonowało jako półrocznik, a od 2019 r. stało się ponownie rocznikiem pod nieco zmienioną nazwą: „Pedagogika. Studia i Rozprawy”.

Począwszy od aktualnego numeru, wprowadzamy nową strukturę czasopisma, opartą na następujących działach: *Studia i rozprawy* (dział zawierający artykuły zróżnicowane pod kątem subdyscyplin pedagogiki), *Badania pedagogów ukraińskich*, *Prace naukowe młodych pedagogów* oraz *Kronika* (recenzje i sprawozdania).

Nowością jest wyodrębnienie działu przeznaczonego na najnowsze badania prowadzone przez pedagogów ukraińskich, jak również dotyczące pedagogiki naszego wschodniego sąsiada, na co złożyło się kilka przyczyn. Przede wszystkim obecne warunki wojenne na Ukrainie utrudniają zarówno prowadzenie badań, jak i publikowanie ich wyników, redakcja czasopisma postanowiła zatem wspomóc tamtejszych pedagogów, tworząc stały dział w strukturze tomu. Działanie to wynika także z faktu, iż w roku 2018 ukazał się ostatni tom (20.) – wydawanego przez nasz Uniwersytet wspólnie z Państwowym Uniwersytetem im. Iwana Franki we Lwowie – „Rocznika Polsko-Ukraińskiego”. Pozostające pod kierunkiem naukowym dra hab., prof. UJD Kazimierza Rędzińskiego pismo udostępniało swe łamy autorom tekstów z zakresu historii, kultury oraz pedagogiki, przybliżając złożone aspekty przemian społecznych zachodzących we współczesnym świecie, szczególnie w regionie Europy Środkowo-Wschodniej. Członkami redakcji i współpracownikami, a także autorami publikującymi w „Roczniku” byli wybitni przedstawiciele szeroko rozumianych nauk o wychowaniu w Ukrainie. Czasopismo to, jak wspomniano, niestety, już nie istnieje, niemniej jednak zdecydowaliśmy poświęcić publikacjom uczonych ukraińskich nowy dział w „Pedagogice. Studia i Rozprawy”, aby kontynuować nawiązaną przed około 20 laty współpracę.

Innym priorytetem nowej formuły pisma jest umożliwienie publikacji swoich prac młodym naukowcom-pedagogom, stawiającym pierwsze kroki na polu nauki i naukowych publikacji, będącym niedawno po studiach, doktorantom pedagogiki lub świeżo zatrudnionym asystentom. Mogą w tym dziale pojawić się również prace uzdolnionych naukowo studentów pedagogiki, jeśli tylko otrzymają pozytywne recenzje.

W dziale *Kronika* będziemy publikować nie tylko recenzje najnowszych dzieł pedagogicznych, ale również opracowań zasługujących na ciągłą obecność w pedagogicznym życiu naukowym, jak w tym numerze recenzję pracy Ireny Wojnar. Dział ma zawierać naukowe omówienia książek pedagogicznych, chcemy go także poszerzyć o formułę recenzji filmów o problematyce pedagogicznej. Ponadto znajdzie się w nim miejsce na sprawozdania z ważnych wydarzeń pedagogicznych, zwłaszcza z konferencji naukowych polskich i międzynarodowych; w tym numerze zamieszczono sprawozdanie z międzynarodowej konferencji we Lwowie, zorganizowanej w listopadzie bieżącego roku w Uniwersytecie im. Iwana Franki.

Pragniemy również, choć w paru słowach, podziękować za wieloletnią pracę redakcyjną naszej Koleżance, doktor nauk humanistycznych Joannie Juszczyk-Rygałło, zmarłej w tym roku. Dwa tygodnie przed śmiercią Joanna złożyła do niniejszego tomu artykuł, będący efektem Jej ostatnich badań. Artykuł ten jest **ostatnią** publikacją naszej przedwcześnie zmarłej Koleżanki. Pamięć o Tobie jest żywa.

Chcemy też na zakończenie podkreślić, że zamierzamy publikować jak najczęściej teksty zawierające treści oparte na demokratycznych i humanistycznych wartościach pedagogicznych, aby te wartości z czasem stały się wyrazistą nicią przewodnią naszego czasopisma, jednoznacznie osadzającego się w naukowej orientacji pedagogiki humanistycznej.

Redaktor naczelny
MIROŚLAW ŁAPOT

Sekretarz redakcji
PAWEŁ ZIELIŃSKI

Introduction

Dear Readers and Authors publishing in the journal “Pedagogy. Studies and Dissertations”

With our University gaining the status of a classical university in 2023 – Jan Długosz University in Częstochowa – as the editor-in-chief of the journal and the secretary of the editorial board, we have decided to make some changes in the structure of our journal, but also in the content published, motivated by the desire for its continuous improvement, responding to the scientific pedagogical trends that are revealed, as well as, to some extent, shaping them, and also by the concern for the further functioning of our journal and striving to raise its scientific level and scores. The present, 32nd volume brings a modification of the structure and expresses the Editor’s desire to open a new page in the history of the journal, which is already more than 40 years old.

The origins of our periodical can be traced back to 1978, when the first issue of the journal “Scientific Papers. Humanities Series: Philosophy, Psychology, Sociology, Pedagogy” was appeared. Five issues were published in this format in the years: 1978–1982. After a break in 1989, in the period of Poland’s system transformation and changes affecting also the area of humanities and social sciences, the first issue of the then new journal of the Higher School of Pedagogy in Częstochowa was published, entitled “Prace Naukowe. Pedagogika”. The editor-in-chief of this and the following issue was Prof. Zygmunt M. Zimny, and the scientific editor was Prof. Franciszek A. Marek. Subsequent issues of the already fairly regular journal had successive scientific editors: Stanisław Podobiński, Bogdan Snoch, Romuald Derbis and Kazimierz Rędziński, who held this position for the longest time. During this period, the journal often published, in addition to articles on the history of upbringing and education and pedagogical thought, works based on theoretical and empirical research on the foundations of pedagogy, intercultural pedagogy, pedagogical axiology, pedeutology, there were also frequent articles on the interface between pedagogy and other scientific disciplines, especially the humanities and social sciences.

There have also been published texts presenting more closely prominent scientist-pedagogues and pedagogical activists and their achievements, as well as specific initiatives, organisations and societies of a pedagogical nature. Recent issues have also featured papers on special pedagogy and pre-school and early childhood education, and family education. In its pages, in various years, authors

from the most important academic centres in Poland, as well as foreign researchers, primarily from Ukraine, Slovakia, but also from Russia, Belarus, the Czech Republic, Germany, Spain, the USA, Tanzania and Indonesia, have published their works. The international character of the journal is also evidenced by the composition of the Scientific Council and the List of Reviewers, the presence of texts in English in each volume, and indexing in international databases: ERIH+ (European Reference Index for the Humanities and the Social Sciences), DOAJ (Directory of Open Access Journals), CEEOL (Central and Eastern European Online Library GmbH) or Index Copernicus.

In the years: 2016–2018 the journal functioned as a biannual, and from 2019 it became an annual again under a slightly changed name: “Pedagogy. Studies and Dissertations”.

Starting with the current issue, we are introducing a new structure for the journal, based on the following sections: Studies and Dissertations (containing articles differentiated by sub-disciplines of pedagogy), Research of Ukrainian Pedagogues, Scientific Works of Young Pedagogues and Chronicle (reviews and reports).

A novelty is the separation of a section dedicated to the latest research conducted by Ukrainian pedagogues, as well as on the pedagogy of our eastern neighbour, for which there are several reasons. First of all, the current war conditions in Ukraine make it difficult both to conduct research and to publish its results, so the editors of the journal decided to support pedagogues there by creating a permanent section in the structure of the volume. This action is also due to the fact that 2018 saw the publication of the last volume (the twentieth) of the “Polish-Ukrainian Yearbook” published by our University jointly with the Ivan Franko State University in Lviv. Under the scientific direction of Kazimierz Rędziński, Ph.D., Professor of UJD, the journal provided its pages to authors of texts on history, culture and pedagogy, bringing closer the complex aspects of social transformations taking place in the contemporary world, especially in the region of Central and Eastern Europe. Members of the editorial board and contributors, as well as authors publishing in the “Yearbook”, were prominent representatives of the broadly understood educational sciences in Ukraine. This journal, as mentioned, unfortunately no longer exists; nevertheless, we have decided to devote a new section in “Pedagogika. Studies and Dissertations” in order to continue the cooperation established some 20 years ago.

Another priority of the new format of the journal is to allow young scholar-pedagogues, taking their first steps in the field of science and scientific publication, who are recent graduates, doctoral students of pedagogy or newly hired assistants, to publish their works. Works by scientifically talented students of pedagogy may also appear in this section, as long as they receive positive reviews.

In the Chronicle section, we will publish not only reviews of the latest pedagogical works, but also studies that deserve a continuous presence in pedagogical scientific life, such as in this issue a review of Irena Wojnar's work. The section is to contain scientific discussions of pedagogical books, we also want to extend it with a formula of reviews of films on pedagogical issues. In addition, there will be space for reports on important pedagogical events, especially on Polish and international scientific conferences; this issue includes a report on the international conference in Lviv, held this November at the Ivan Franko University.

We would also like to say a few words of thanks for many years of editorial work to our colleague Joanna Juszczyk-Rygałło, PhD, who died this year. Two weeks before her death, Joanna submitted an article to this volume, the result of her recent research. This article is the last publication of our prematurely deceased colleague. The memory of you is alive.

We would also like to conclude by emphasising that we intend to publish texts with content based on democratic and humanistic pedagogical values as often as possible, so that these values will in time become the clear guiding thread of our journal, more clearly embedded in the scientific orientation of humanistic pedagogy.

Editor-in-Chief
MIROSŁAW ŁAPOT

Editorial Secretary
PAWEŁ ZIELIŃSKI